

УДК 65.01

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: ДЕФІНІЦІЯ, ОЗНАКИ ТА ВЛАСТИВОСТІ

Мазоренко Оксана Володимирівна, к.е.н., доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна

Анотація — Тези присвячено аналізу існуючих дефініцій розвитку підприємства, узагальненню його основних родових та видових ознак, а також систематизації теоретичних підходів щодо визначення сутності розвитку підприємства. в рамках дослідження також було виявлено основні властивості розвитку підприємства.

Ключові слова — властивості, дефініція, зміни, підхід, розвиток підприємства.

Сучасний етап розвитку економіки, який характеризується високою нестабільністю та динамікою, диктує нові умови для підприємств. Саме тому підприємства повинні враховувати зміни зовнішнього середовища, оцінювати наявний потенціал та обґрунтовувати й розробляти стратегію свого розвитку. В протилежному випадку подальше існування та діяльність підприємства може опинитись під загрозою.

Проблеми розвитку в сучасній літературі є достатньо дослідженими. Особливості та методологічну основу розвитку вивчали такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Верба В. А., Лепейко Т. І., Мазоренко О. В., Погорелов Ю. С., Пономаренко В. С., Пушкар О. І., Сабадирьова А. Л., Янковець Т. М., Ангелова Й. та інші.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів щодо визначення поняття «розвиток підприємства», його ознак і властивостей.

Проведемо аналіз поняття розвитку з метою виявлення його сутнісних характеристик. У теоретичному аспекті поняття «розвиток» розкриває характер змін, які відбуваються у системі підприємства.

Іншими словами, це послідовність переходів соціально-економічної системи підприємства з одного стану в інший від моменту його створення до моменту його ліквідації. Слід особливо зазначити, що підприємство розглядається як організаційно відокремлена, економічно самостійна, відкрита соціально-економічна система, яка на основі внутрішнього стану взаємодіє з зовнішнім середовищем і виготовляє продукцію (товари, роботи, послуги).

В науковій літературі можна зустріти декілька підходів до тлумачення поняття розвитку. Для визначення дефініції «розвитку підприємства» проведемо морфологічний аналіз (табл. 1).

Таблиця 1
Морфологічний аналіз поняття «розвиток підприємства»

Дефініція	Ключове слово	Автор
1	2	3
якісні перетворення субстрату, суб'єкту структури, організації та функцій системи, які здійснюються під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів.	Якісні перетворення	Сурмин Ю. П. [11, с. 343]
розглядається як тип змін, який збільшує рівень організованості системи	Тип змін	Путятін Ю. А., Пушкар О. І. [10, с.11]
це сукупність процесів істотних змін на підприємстві, які мають трансформаційний характер, виводять підприємство на якісно новий рівень й спрямовані на досягнення стратегічних цілей підприємства.	Сукупність процесів змін	Мазоренко О. В. [4]

Закінчення табл. 1

1	2	3
означає якісні зміни та оновлення його господарської системи та організаційної структури, підвищення ефективності функціонування на основі вдосконалення техніки, технології та організації праці у всіх структурних підрозділах, підвищення якості продукції та послуг, що ним надаються.	Зміни та оновлення системи	Бондарь Н.М. [1]
процес, що розгортається в часі з переходом з одного стану в інший, який характеризується наявністю якісних перетворень у цілому, появою якісно нових елементів, властивостей, характеристик, що стосуються функціонування системи	Процес	Сабадирьова А. Л., Бабій О. М. [9, с. 256]
безупинний процес, що відбувається за штучно встановленою або природною програмою як зміна станів підприємства, кожен з яких є якісно іншим за попередній, через що у підприємства, як у більш складної системи виникають, розкриваються та можуть бути реалізовані нові можливості, нові властивості, якості та характерні риси, які сприяють здатності підприємства виконувати нові функції, вирішувати принципово інші завдання, що зміцнює його позиціонування у зовнішньому середовищі і підвищує здатність протидіяти його негативним впливам.		Погорелов Ю. С. [8, с. 32]
це процес якісних і кількісних змін господарської діяльності, що дає змогу підприємству підвищувати результативність своєї діяльності шляхом ефективного використання усіх наявних ресурсів.	Процес змін	Мала Н. Т., Грабельська О. В. [5, с. 24]

В результаті аналізу дефініцій можна виділити такі основні родові ознаки

розвитку підприємства: процес, зміни, тип змін.

Розглядаючи розвиток підприємства, Верба В. А. в [2] стверджує, що як відкрита система підприємство являє собою організовану множину елементів (структурних підрозділів, бізнес-процесів, активів тощо), яким притаманні відносна цілісність і поліфункціональність, ієрархічна організація, внаслідок чого підприємство характеризується певними структурою та динамікою, що позначається на її функціонуванні та розвитку.

Виходячи з наукових підходів до трактування поняття «розвиток підприємства» Янковець Т. М. і Нагорна Ю. А. в роботі [12] виділили його такі видові характерні ознаки: довготривалість, сукупність процесів, адаптація до зовнішнього середовища, підвищення життєздатності, поліпшення стану, кількісні та якісні зміни, нарощування потенціалу і протидія впливам зовнішнього середовища.

Як стверджує Петрович Й. М. [6] розвиток характеризується кількома змістовними властивостями, що його визначають: 1) спрямованість; 2) швидкість; 3) результативність; 4) причинність. В свою чергу, Побережний Р. О. в своєму дослідженні [7] описує систему розвитку, яка складається з двох характеристик – якість та кількість. А зміна кількісної визначеності об'єкта, досягнувши певної міри, веде до зміни якості. При цьому він розрізняє такі властивості розвитку, як циклічність і спіральність.

В рамках своїх досліджень сутності категорії «розвиток підприємства» Іванчук К. О. [3] та Янковець Т. М., Нагорна Ю. А. [12], підсумували, що в сучасній науці існує чотири підходи до визначення дефініції розвитку підприємства як економічної категорії (рис. 1).

Серед ключових рис розвитку найчастіше розрізняють спрямованість, закономірність, незворотність, єдність якісних і кількісних змін, взаємозв'язок прогресу і регресу, суперечливість, циклічність та розгортання в часі.

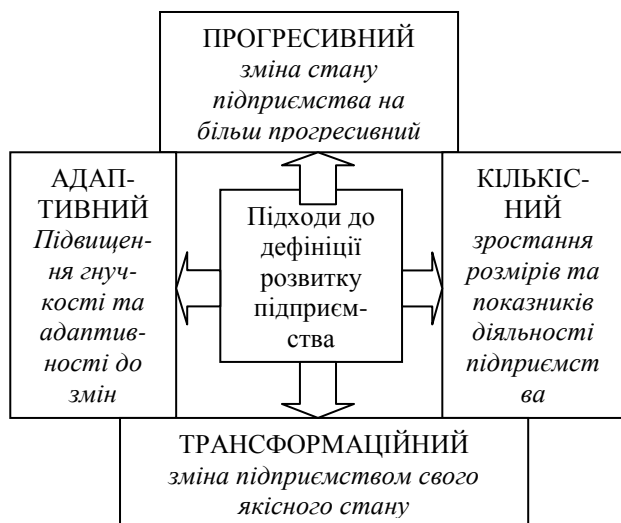

Рис. 1. Основні підходи до дефініції розвитку підприємства (узагальнено з [3])

Проведений аналіз дефініцій розвитку підприємства, його ознак та властивостей дозволив дійти висновку, що, який би підхід не був покладений в основу визначення, основною характеристикою розвитку підприємства виступають зміни у будь-яких їх проявах (кількісні та якісні, зворотні й незворотні, проактивні та демонстраційні, закономірні й випадкові, керовані й некерзовані).

Список використаної літератури

1. Бондарь Н. М. Сучасні тенденції розвитку підприємства: [Електронний ресурс] / Н. М. Бондарь. – Режим доступу: <http://www.trn.ua/articles/4724/>.
2. Верба В. А. Управління розвитком компанії: навч. посіб. / В. А. Верба, О. М. Гребешкова. – К.: КНЕУ, 2011. – 482 с.
3. Іванчук К. О. Теоретичні підходи до визначення сутності категорії «розвиток підприємства» [Електронний ресурс] / К. О. Іванчук // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. – 2012. – С. 231 – 239. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2012_2012_21.
4. Мазоренко О. В. Формування інформаційного середовища функціонування та розвитку підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та

управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Мазоренко О. В.; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Х., 2014. – 20 с.

5. Мала Н. Т. Економічний розвиток підприємства: планування та моделювання [Електронний ресурс] / Н. Т. Мала, О. В. Грабельська. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/17259/1/5-22-28.pdf>.

6. Петрович Й. М. Економіка і фінанси підприємств: підручник / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рошкевич. – Львів: Вид. «Магнолія 2006», 2014. – 408 с.

7. Побережний Р. О. Основні напрямки розвитку підприємств машинобудування [Електронний ресурс] / Р. О. Побережний. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/2012/13/15Pobere.pdf>.

8. Погорелов Ю. С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис / Ю. С. Погорелов // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Вип. 27, Т. 1. – С. 27 – 34.

9. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник / А. Л. Сабадирьова, О. М. Бабій, Т. В. Куклінова та ін. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 343 с.

10. Пуятин Ю. А. Финансовые механизмы стратегического управления развитием предприятия / Ю. А. Пуятин, А. И. Пушкарь, А. Н. Тридед. – Х.: Основа, 1999. – 488 с.

11. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ / Ю. П. Сурмин. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.

12. Янковець Т. М. Теоретичні аспекти розвитку підприємств у сучасних умовах / Т. М. Янковець, Ю. А. Нагорна // Вісник КНУТД, Серія «Економічні науки». – 2015. – № 2 (85). – С. 108 – 113.

13. D. Donchev D. Diagnosis of the management system for SMEs – Opportunities and Efficiency / D. Donchev, J. Angelova // Industrial Management. – 2005. – year 2, issue 2. – P. 31 – 36.

Автори

Мазоренко Оксана Володимирівна, доцент кафедри менеджменту та бізнесу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (oksana.mazorenko@gmail.com).

Тези доповіді надійшли 29 січня 2016 року.

Опубліковано в авторській редакції.